

Polagal bi torej Slovenkam na srce, da si nabavijo krasno Novakovo stenografijo ter da predelajo vsaj I. del, ki za navadne potrebe v pisarnah zadostuje. Prepričan sem, da bo vsaka Slovenka, kateri se omili korespondenčna stenografija, z veseljem segla tudi po drugem delu ter postala, po primerni vaji, tudi sposobna za debatno pisavo.

Toda neke težave ne smemo o tem prezreti. Že prof. Vamberger je v recenziji Novakove stenografije opozoril na težkoče, ki bi jih našli samouki o proučevanju teh knjig. Za samouke bosta ti knjigi — to je i moje menenje — preobširni in semtertje pretežki.

Kaj bi se dalo tu storiti, kako popularizirati to prepotrebno »ročnost«?

Najboljše bi pač bilo, če bi nam prof. Novak podal v krajši obliki preglednejšo knjigo za samouke. Nihče drug bi ne mogel te naloge tako lepo izvršiti kakor on sam. Tu nastaja seveda drugo važno vprašanje — glede financ. Dokler ne bodo pokriti stroški za prvi dve knjigi, težko da bi mogli dobiti novo priročno stenografijo. Zato pa naj bi vsi, katerim dopuščajo razmere, takoj segli po teh knjigah, katerim je cena, (neglede na velikanski trud pisateljev) že z ozirom na preciznost litografranega dela zares nizka.

Pa še nekaj druga bi se dalo storiti, in to takoj, ne da bi čakali nove knjige. Ako bi nam dovolil g. prof. Novak in bi se oglasilo dovolj udeleženk, naročnic »Slovenke«, bi lahko prinašali po Novakovi stenografiji sestavljena »učna pisma« kot prilogo »Slovenke« . . .

Vsako tako pismo bi imelo poleg teoretičnega dela tudi praktične vaje, t. j. naloge, katere bi morale dotične naročnice vsakikrat napraviti ter pošiljati uredništvu »Slovenke« v pregled in popravljanje. Na ta način bi bile dotičnice prisiljene, dovršiti pričeto učenje ter si pridobiti za slučaj potrebe sredstvo za boljše gmotne raz-

mere v bodočnosti. Tako širijo znanje stenografije med narodom tudi Nemci.

Stroški, ki bi bili združeni s tako prilogo, bi bili neznatni: izvečine poština. Odvisna bi bila cena seveda od števila udeleženk.

Na vsak način bi želel slišati o tem predlogu tudi druga menenja, predvsem ga. prof. Novaka samega, katerega tem potom uljudno prosim, da se blagovoli oglasiti o predmetu, ako mogoče, že v prih. »Slovenki.«

TUJE OČI. ZOFKA KVEDER. PRAGA.

Mal, ukusno urejen budoair.

Vanda, jako krasna a bleda, bolehná brunetka, -- 24 let stara; njen mož Leo, v sredini tridesetih.

Vanda kleči na tleh in jemlje iz velike škaflice male otroške nogavice, čepice, rdeče cipelice iz safijana, nekaj polomljenih igrač; vsako stvar strastno poljublja in tiho ihti: Ravno danes je pol leta! Moj Bog! Moj mali ubogi Danko! V teh cipelicah je pred par meseci še tekal okrog, obhrojene so, oblika njegovih malih nogic se še pozna! In te nogavice, na prstih je še mala luknjica! Ah, ti, ti! Kako male rožaste prsteke je imel! . . . In v to trobentico je tolikokrat piskal pred mojimi vrati . . . Mam' odpri, mam' odpri! In njegove mehke rokice so škrabljale po vratih . . . In nikdar več ga ne vidim, nikdar več mi ne uide v sami srajčici iz postelje. Ah! . . .

Leo vstopi, osupel: Vanda, ti zopet plačeš, umiri se! (Dvigne jo k sebi) Ne tako obupavati! Vanda, moja Vanda!

Vanda: Danes je pol leta!

Leo: Vein. Bil sem zunaj. Nesel sem mu rož, vse polno rož. Tako rad je imel cvetlice.

Vanda: In mene nisi vzel s seboj!

Leo: Ti se moraš čuvati, Vanda! Tako si zopet bleda. Ali se ne moreš nekoliko umiriti, polagoma pozabiti.

Vanda: Pozabiti?! Nikoli! Ha, ha! Danka pozabiti! Glej, kadar pogledam to njegovo malo zapuščino, mi je tako nepopisno težko v srcu! Ti ne veš! Ti me ne razumeš! Glej ta kožušek je imel, ko je bil zadnjikrat z menoj na šetnji. Vidiš, tu so lise. Kupila sem mu sladčice in on se je zamazal. Jezila sem se na njega. In sedaj, sedaj... (Pritisne kožušek na obraz in bolešno zaihti.)

Leo: Kaj naj storim s teboj! Rekel sem ti že tolikrat, da se uničiš, ako se ne bodeš nič premagovala. Ah, moj Bog, kaj naj počnem! Ti si že bolna, in meni je tako grozno! V kake skrbi me pehaš! Kako naj ti pomagam! Kaj me nič več ne ljubiš? Ali še veš? Pred tremi leti sem ti bil jaz še vse in edino na svetu, kar ti je bilo drago. In zdaj nisem nič, vse tvoje srce je vzel Danko seboj v grob. Vanda, zakaj me več ne ljubiš?

Vanda: Ah, ne Leo, ne! Bolj te ljubim, kakor prej, verjemi mi, tako neskončno bolj! Ali moja ljubezen je tako boleča! Kadar te pogledam, vselej se spomnim tudi njega, našega Danka. Naš sin je bil, naš otrok! Tvoj in moj! Tvoje oči je imel, Leo, samo še lepše, čistejše!

Leo ginjen: In tvoje lase Vanda! Temne mehke in tople. In zobke, kakor biseri! Kako se je smejal! Njegov glas! Srce mi je zatrepetal, kadar sem ga slišal. In kadar mi je brskal s prsti po bradi in gladil po licu. Vedno je hotel imeti moje naočnike, a njegov nosek je bil tako smešno mal in stekla so mu pokrila skoro polovico lic!...

Vanda srečno: Ah, da, da! In tvoj cilindar je nekoč nataknil. Še veš? Pozabil si ga na divanu in on si ga je del na glavo. Skoro mu je šel še preko ramen. Ha, ha! Ah, kako je bil dražesten!... Včeraj sem srečala njegovo pestunjo Lizo v parku in zjokala sem se. Kako je bilo krasno prej, kadar sem se z njo sestala na ulici in mi je naš Danko že od daleč klical: Mam', tu sem! Tu sva z Lizo, mam'!

Leo: Pustiva spomine. Nezdavno je, se jim toliko prepuščati.

Vanda: Jaz ne morem drugače: Vedno mislim nanj, po dnevu in po noči, povsod, kjer sem. Vedno čutim: Danka ni! Danka ni! Zakaj je umrl, ti, Leo! Jaz sem ga imela tako rada. Jaz ne morem živeti brez njegovega smeha. Koga naj poljubljam, koga naj objemam, koga naj pritiskam na-se?!

Leo: In jaz, Vanda?

Vanda: Ti, ti si moj mož! Ti si velik, ali jaz bi hotela nekaj malega, drobnega, kar se mora negovati in ščititi, nositi, čuvati, nekaj, kar me potrebuje. Leo, Leo, otroka hočem, tako malo, plašno, nevedno dušico! Moj Bog, saj me ne razumeš! Saj me ne razumeš, kaj mi je bil Danko... Moj otrok!... Kadar sem ga pogledala, kadar sem se ga dotaknila, čutila sem: moj je, moj! Odgojim ga, vse mu dam, vso dušo, vse najlepše! Nekaj krasnega vstvarim iz njega! Saj ti ne veš, kaj je to, otroka odgojiti, svoje srce vsaditi vanj, svojo dušo vcepiti v njegovo!

Leo: Danko je bil tudi moj sin, Vanda.

Vanda: Oče, da, da! Ali mati, moj Bog, mati, saj ne veš, kaj je to!...

Leo: Vanda, me ljubiš?

Vanda: Ljubim.

Leo: Zelo?

Vanda: Zelo, ah! Zdaj imam samo še tebe!

Leo: Hočeš me imeti? Hočeš? Bolj, kakor doslej, vsega z najskritejšim čustvom, ki se giblje v meni, Vanda?

Vanda: Kaj ti je? Hočem. Kaj nisi moj, ves, ves moj!

Leo primakne nizki stolček, vsede se k njenim nogam in držeč jo za roko govori z globokim čustvom: Kaj ne Vanda, ti si bila še otrok, ko si postala moja žena pred tremi leti? Jaz to vem, vidiš. Nič nisi vedela o življenju, odgojili so te daleč od sveta, kakor dragoceno cvetlico pod steklom. In zdaj poznaš življenje, kaj ne. Jaz sem zdravnik, in ti z menoj vidiš vsak dan življenje, nesrečo

in žalost in zmote in vse, vse, kar vznemirja dušo. In ljudi poznaš in njihova srca. In razumeš jih in ne obsojaš. Midva sva se ljubila in srečna sva bila, a Vanda ti mi še nisi tako blizu, kakor bi rad, jaz... Ali, Vanda, lahko govorim, lahko govorim tako odkrito, kakor še nikdar nisem? Smem?

Vanda: Da, Leo! Toda kaj ti je? Bojim se, tako mi je čudno.

Leo: Ne boj se! In prosim te, bodi dobra, jako dobra! Tako potrebujem tvoje dobrote. In potem bo morda še vse dobro in srečna bova, kolikor je še mogoče sedaj, ko Danka ni... Vanda, ti me nisi nikdar vprašala, kako je bilo moje življenje prej, ko te še nisem poznal.

Vanda: Zakaj?! Meni je dovelj sedanjost, da sedaj vse delim s teboj, to mi zadostuje. Do tvoje preteklosti nimam pravice. In ti si bil dober, jaz vem.

Leo: In vendar... Reci mi, Vanda, ti tvojo mater spoštuješ, ti veruješ, da je dobra, da ni zmožna slabega dejanja?

Vanda: Kako moreš vprašati tako? Moja mati je svetnica! Od mojega rojstva je bolna, ti to veš. Na zemlji ni za me blažjega bitja od nje.

Leo: Tudi jaz to vem in zato mi je v neopisno tolažbo, da ti morem reči, vse kar ti sedaj povem, je vedela tvoja mati prej, predno sem se ti približal, predno ti je jeden moj pogled odkril mojo ljubezen. Sam sem ji povedal vse, in ona mi je rekla, da smem molčati proti tebi. Morda ni bilo prav, tudi tvoji materi je bilo že žal, zakaj ti nisva vsega zaupala. Ali ti si bila tako nepristopna, tako občutljiva, in življenje ti je bilo tuje, kakor zapečateno pismo. Mislil sem, pozneje ji povem, pozneje. Potem je prišel Danko in zopet sem molčal. Odpusti mi, Vanda, tako prav popolnoma srečen ta tri leta nisem bil... Predno sem tebe poznal, ljubil sem jedenkrat mlado služkinjo, ki je stanovala v tisti hiši, kakor jaz.

Vanda: Ti? ti si...?

Leo: Da, jaz sem jo ljubil. Mlad sem bil, in ona je bila mlada, in imela sva se rada. — Vanda, moja zlata, edina Vanda, ne obračaj oči od mene! To, kar si mi ti, mi ona druga ni bila nikdar. Bila je priprosto dekle in njena duša mi je bila tuja, kakor moja njej. Ljubila je samo moj lepi obraz, in morda sem jo jaz ljubil ravno tako... Imela sva sina...

Vanda: Sina?!...

Leo ji poljublja roke: Vanda, prosim te, poslušaj me! Vanda!...

Vanda se mu iztrga: Pusti me! In tako si me goljufal?!... Njo si pustil in vzeli mene?! In jaz sem bila kriva tvojega greha! Njo si pustil z otrokom!... Sedaj razumem, zakaj si se tako hitro umiril zaradi Dankove smrti!... Ti ničesar ne čutiš! Kak oče si!... Moj Danko!...

Leo: Vanda, ti govoriš tako, ti?!... Poslušaj me! (Oklene se njenih rok.) Moraš me poslušati!... Tvoja mati je vedela in ni me obsojala! Tebe mi je dala, svojo jedinko!... Vanda!

Vanda: Moja mati...? O moj Bog! Pripoveduj!

Leo: Pred petimi leti je to bilo. Jaz sem bil takrat že zdravnik in moja praksa ni bila slaba. Premišljal sem, kaj naj storim. Naj si jo vzamem za ženo, ali kaj? Moraš vedeti, da sem zapazil mnogo slabih lastnostij na njej, ko se mi je polegla prva strast. Poslal sem jo k neki moji daljni sorodnici, da se česa nauči. Imela je tudi dete pri sebi. Ali najedenkrat mi je pisala, da ne ostane na deželi pri moji teti, da ji je dolg čas, da brez mesta ne more živeti. Naj dam dete drugam, ona pa pride nazaj v mesto in si poišče službe, da se ji ne ljubi učiti se nepotrebnih stvari in da ji jaz nimam ničesar ukazovati, da je prosta in dela lahko, kar hoče. Moja sorodnica je bila tako dobra, da je obdržala dete, in ona je prišla nazaj v mesto. Poiskala si je sama službo in mi prav jasno kazala, da

sem ji precej ravnodušen in da je zadovoljna, če plačujem za dete in ji dam zdaj in zdaj kaj denarja za kako obleko. Misel, da bi jo vzela za ženo, sem pustil takoj, ko je odšla od moje sorodnice, in se poslej nisem brigal mnogo več zanjo, posebno, ko sem čul, da nisem bil jaz niti prvi niti zadnji, ki je našel milost pred njenimi očmi. Že čez dobrega pol leta je ljubkovala z različnimi vojaki, in predno je minulo leto, mi je pisala, da se hoče omožiti z nekim mizarjem. Rekla mi je, da mi nišesar ne očita, da mi je hvaležna, da sem tako dobro mislil z njo, in da ona ni nikdar mislila niti želela, da postane moja žena. »Jaz sem in ostanem to, kar sem; če bi bila tvoja žena, bi se mi ljudje samo smejali, in ti me tako že davno več nimaš rad«, mi je pisala. Moral sem priznati, da ima prav. Po svoji možitvi je zahtevala, da ji izročim najinega otroka in da njej sami plačujem za oskrbo, češ, da ona neče, da bi se samo mož gulil za vsakdanji kruh. Ker do otroka itak nimam nobene pravice, sem moral njeni želji seveda vstreči, četudi ne rad, ker sem bil prepričan, da bi bilo detetu bolje pri moji sorodnici, — katera ga je rada imela, kakor, da je njen, — nego pri njegovi materi. In potem sem spoznal tebe, in dalje ti veš... Tvoji materi sem povedal vse, in ona je pametna žena, ni mi nikdar zamerila vedno. Ona pozna življenje... In zdaj Vanda, reci mi...

Vanda: Boli me nekoliko, ali jaz te imam vsejedno rada... Leo!... Moj Leo!... Meni je težko le iz neke sebičnosti, da ni bilo vse, vse tvoje srce moje, vsa tvoja ljubezen!... (Tiho ihti). Poljubi me, Leo!

Leo: Smem?, ... Ah, ti, ti moja! Kako te ljubim! Kako sem tvoj!... Kakor, da sem te še-le sedaj prav osvojil, da si še-le sedaj postala moja!... Vanda!

Vanda: In... in... reci... ali živi?

Leo: Kdo, Vanda?

Vanda tiho: Otrok.

Leo: Da, živi, in jaz sem mislil...

Vanda se razjoče: Živi?!... Ah!... In naš Danko, ... naš Danko...

Leo: Bodi dobra Vanda! Prosim te!... Zelo dobra moraš biti!

Vanda: Saj sem, Leo!... Ali meni je tako hudo!

Leo sede k njej: Vanda, ali bi hotela ti?... Ali bi te smel nekaj prositi?... Morda... Vidiš... Vanda, morda bi bila tudi ti nekoliko srečna. Ali bi ga mogla imeti nekoliko rada?...

Vanda: Tvojega...?

Leo:... sina, da... Bi mogla?

Vanda po daljšem molku: O da!

Leo jo objame in poljublja: Ah, ti!... Ti angelj!... Kako sem srečen!... Moja Vanda! Moja jedina, moja Vanda!... Vzela bi ga k sebi...

Vanda: Da.

Leo: In klicala bi ga Danko.

Vanda: Ah, da, da!... Danko bi ga klicala...

Leo: Ga boš imela rada?

Vanda: Zelo, zelo. Naš Danko bo... Saj je tvoj... Koliko je star?

Leo: Pet let.

Vanda: Že pet let!... Je jako velik?

Leo: O da. In pozna te.

Vanda: Pozna?

Leo: Pokazal sem te. Včasih grem ž njim šetat. Jako si mu všeč... »Klasna!« ti je dejal, »r« tako nerazločno izgovarja.

Vanda: Ah, in zakaj mi nisi rekel prej?!... Tako bi ga rada videla... (Tiho.) In njegova mati?... Bi ga pustila?

Leo: O da, rada. Sedaj ima že tri druge, dva dečka in deklico.

Vanda s solzami: Dva dečka in deklico... Kako je srečna!... Ali so vsi zdravi?

Leo: Vsi. Ne bodi žalostna, Vanda! Ti...

Vanda s smehom: Vidiš saj že nisem več žalostna. Smejem se. In... kake lase pa ima ta... tvoj... naš... novi Danko?

Leo: Zlate.

Vanda: Ah, zlate, kakor ti! In modre oči, kaj ne?

Leo: Ne... Oči ima sive.

Vanda: Sive?!... Ni mogoče!

Leo: Da sive... Ali kaj ti je? Moj Bog!... Vanda!

Vanda se vrže na tla, zarije glavo v one srajčice, oblekice in igrače na tepihu in krčevito plače: Sive oči!... To ni Danko!... Ah, zakaj je umrl ravno naš, naš Danko!... Moj in tvoj!... Moj Bog!... Danko!... Ne ne, samo ti si moj, samo ti!... Nikogar nečem, nikogar!... Samo ti si Danko, nihče, nihče drugi!...

Leo: Vanda! Vanda!... Umiri se! Vse bo še dobro. Tako te bode rad imel. Tudi tebe!... Kaj me nimaš nič rada?!... Kaj ga nečeš?!...

Vanda: Nečem, nečem!... Nečem ga videti!... On ni moj!... Nečem ga!... Pusti me!... Saj me nimaš rad, k njemu pojdi!... Pusti me, samo Danka imam!... Oni... drugi... ni moj... ni naš... Tuje oči ima!... Samo Danko je naš!... Ah, Danko!... In naš Danko je mrtev! Naš Danko!... Moj in tvoj... naš!...

(Onesvesti se.)

Leo: In naš Danko je mrtev!... O, Vanda!

PESMI C. GOLARJA. CELJE.

Polonica.

Skoz bele meglice
na daljnem obzorju
se jutranje solnce blesti,
črez cvetno livado
po rožicah poljskih
Polonica lepa hiti.

Je rosna livada,
so rožice solzne, —
oj, krilce bo tvoje mokro —
poljubile cvetke
bi rade sestrico,
razgali nožico drobno!

Rosna šuma je zelena...

Rosna šuma je zelena,
solnce z žarki jo zlati,
sveže listje, mah smaragdni
v pestrih bojah se iskri.

Čista šuma je zelena,
čista kot devočica;
ker zamé ne mara draga,
šuma mi je ljubica.

Njene ustne — gozdne cvetke
so opojne in sladke,
nje pojubljam, dokler solnce
ne zaide za goré.

Pisane poljane...

Pisane poljane,
s cvetjem posejane,
v nje so šmarni križi
in zlatice vtikane.

Šmarni križ za trakom
znak je dobre sreče,
to petice šmarne
rado náse vleče.

A zlatica zlata —
kaj naj ti pomeni?
Zlati so cekini —
v torbo, hop, jih deni!

Pesem.

Kot nebesnega svoda vedrina
se tvoje mi srčece zdi —
ni meglice na nebesu čistem,
in žalosti v srčecu ni.

Zlato jutro... Že solnce se dviga,
in zora škrlatna rdi —
kljuje v srcu ti mlada ljubezen,
in raj se v očeh ti blesti.

Kostanj je ozelenel...

Kostanj je ozelenel,
kostanj belo zacvetel,
kos je gnjezdo nanj pripel.

Zdaj od jutra do noči,
kos na njem drobi, žgoli,
radosti le zame ni.

V gori bor je davi stal,
a vihar je privihral,
ločil ga od rodnih tal.